

הלכות מזוזה

מראה מקומות

פרק א

מקומות החייבים במזוזה

בית שאינו מקורה
פתח שאין עליו דלת
פחות מדי על די

חלק ג

הוצאת מכון הם חיינו

בעזרת החונן לאדם דעת
המראה מקומות בקובץ זו נתקבצו על ידי

גרשון סגל

הערות יתקבלו בשמחה נא לשלחם

Questions@heimchayeinu.org

קובץ מראה מקומות זו יוצאה בהתנדבות

דוד סלמן

קיץ תשפ"ג

קונטרסים על נושאים אחרים של מכון הם חיינו

אפשר להשיג כאן

www.heimchayeinu.org

תוכן העניינים

- 1.....גמרא מנחות דף לג. (ואמר רב יהודה אמר שמואל עד תלי דשא ברישא)
- 2.....גמרא מנחות דף לג: (ואמר רבא הני פתחי שמאי עד אמר רבה בר שילא)
- 3.....גמרא סוכה דף ג. – ג: (דתנו רבנן סוף העמוד עד ואין מערבין בו שבעמוד ב)
- הריף הלכות מזוזה דף ה: (ריש גלותא: עד אמר רב יהודה, ושם סוף העמוד
אמר רבא הני פתחי שמאי עד אמר רבה בר רב שילא) והרי"ף ו: (ת"ר בית
שאין בו עד ת"ר מזוזה).....5
- 7.....הרא"ש הלכות מזוזה אמצע סימן ח, ואמצע סימן יא, וסימן ט"ז
- רמב"ם הלכות מזוזה פרק ו הלכות א - ב, , והלכה ה עם הראב"ד והכסף
משנה.....11
- 13.....טור יורה דעה סימן רפ"ו סעיפים יג – טז
- 14.....שולחן ערוך שם עם הנושא כלים
- 16.....שולחן ערוך סימן תרל"ד סעיפים א – ב, עם ט"ז ס"ק ב', ומ"א ס"ק א'
- 18.....ערוך השולחן יו"ד סימן רפ"ו סעיפים כ – כ"ד

סוכה פרק ראשון סוכה

ג.

עין משפט
נר מצוה

אכל לדברי (הכל מי
 שאומר בסוכה קטנה
 פליגי וכו' דרך מלכה
 לישב בסוכה קטנה.
 ושנין, בסוכה שהיה
 עשוי קטנות יותר כו'.
 ואסקיאה לכתוב צריכה
 שתהא מחוקת ראשו ורובו
 ושולחנו. ואמרין אמר
 ליה ר' אבא מני הא,
 ואמר רב הונא בית
 שמאי היא ולא תהו
 מינה. ואקשינן עלה ממאי
 דחולקת בית שמאי ובית
 הלל בסוכה קטנה. דתנן
 מי שהיה ראשו ורובו
 בסוכה ושולחנו בתוך
 הבית, בית שמאי פוסלין
 ובית הלל מכשירין.
 ודיקת מינה הנה בית
 הלל מכשירין אצ"ט שאין
 מחוקת אלא ראשו ורובו
 כלבו, ובית שמאי פוסלין.
 (א) [דילמא] בסוכה גדולה
 פליגי, וכו' דיתבי אשמוא
 דלמלא ושולחנו בתוך
 הבית, ואוקימנא לעולם
 בסוכה גדולה וכו' דאמרין,
 מדקתני במשנתנו מי
 שהיה ראשו ורובו, ולא
 קתני מי שהיה בסוכה
 שאינה מחוקת אלא ראשו
 ורובו, ודחיקן להאי סברא
 משום דקשיא לן ואם
 איחא שטובה גדולה היא
 וכשרה, ומשום שישב
 על פי הסוכה ושולחנו
 בתוך הבית פליגי, אי הכי
 לא יצא ידי סוכה היה
 לן לומר, אלא מדקתני
 פוסלין שבע מינה בסוכה
 קטנה פליגי, ואמרין אי
 הכי דבסוכה קטנה פליגי,
 ליתני מי שהיה בסוכה
 שאינה מחוקת אלא ראשו
 ורובו כלבו כ"ש פוסלין
 בו, מי שהיה סתם
 לן, ותריצנא כדתייב
 פליגי בגדולה וקטנה,
 וחסורי מחסרה והכי קתני,
 מי שהיה ראשו ורובו
 בסוכה ושולחנו בבית, או
 שאינה מחוקת ראשו ורובו
 ושולחנו, כ"ש פוסלין
 ובית מכשירין. וקיימא לן
 בבית שמאי, ותייב מניחא
 דקתני חסדי, מחוקת ראשו
 ורובו ושולחנו כשרה, רבי
 אמר עד שהיה בה ד'
 על ד' אמות, ותייב אידיך
 כל שאין בה ד' אמות
 על ד' אמות פסולה,
 וחכמים אומרים אפילו
 אינה מחוקת אלא ראשו
 ורובו כשרה, ואוקימנא
 קמייתא כ"ש ובתרייתא
 כ"ה. פשוטות הן. מאן
 תנא להא רבנו רבנן בית
 שאין בו ד' אמות על ד'
 אמות, פטור מן המזוזה
 ומן המעקה, כו'.

רבינו חננאל

אכל לדברי (הכל מי
 שאומר בסוכה קטנה
 פליגי וכו' דרך מלכה
 לישב בסוכה קטנה.
 ושנין, בסוכה שהיה
 עשוי קטנות יותר כו'.
 ואסקיאה לכתוב צריכה
 שתהא מחוקת ראשו ורובו
 ושולחנו. ואמרין אמר
 ליה ר' אבא מני הא,
 ואמר רב הונא בית
 שמאי היא ולא תהו
 מינה. ואקשינן עלה ממאי
 דחולקת בית שמאי ובית
 הלל בסוכה קטנה. דתנן
 מי שהיה ראשו ורובו
 בסוכה ושולחנו בתוך
 הבית, בית שמאי פוסלין
 ובית הלל מכשירין.
 ודיקת מינה הנה בית
 הלל מכשירין אצ"ט שאין
 מחוקת אלא ראשו ורובו
 כלבו, ובית שמאי פוסלין.
 (א) [דילמא] בסוכה גדולה
 פליגי, וכו' דיתבי אשמוא
 דלמלא ושולחנו בתוך
 הבית, ואוקימנא לעולם
 בסוכה גדולה וכו' דאמרין,
 מדקתני במשנתנו מי
 שהיה ראשו ורובו, ולא
 קתני מי שהיה בסוכה
 שאינה מחוקת אלא ראשו
 ורובו, ודחיקן להאי סברא
 משום דקשיא לן ואם
 איחא שטובה גדולה היא
 וכשרה, ומשום שישב
 על פי הסוכה ושולחנו
 בתוך הבית פליגי, אי הכי
 לא יצא ידי סוכה היה
 לן לומר, אלא מדקתני
 פוסלין שבע מינה בסוכה
 קטנה פליגי, ואמרין אי
 הכי דבסוכה קטנה פליגי,
 ליתני מי שהיה בסוכה
 שאינה מחוקת אלא ראשו
 ורובו כלבו כ"ש פוסלין
 בו, מי שהיה סתם
 לן, ותריצנא כדתייב
 פליגי בגדולה וקטנה,
 וחסורי מחסרה והכי קתני,
 מי שהיה ראשו ורובו
 בסוכה ושולחנו בבית, או
 שאינה מחוקת ראשו ורובו
 ושולחנו, כ"ש פוסלין
 ובית מכשירין. וקיימא לן
 בבית שמאי, ותייב מניחא
 דקתני חסדי, מחוקת ראשו
 ורובו ושולחנו כשרה, רבי
 אמר עד שהיה בה ד'
 על ד' אמות, ותייב אידיך
 כל שאין בה ד' אמות
 על ד' אמות פסולה,
 וחכמים אומרים אפילו
 אינה מחוקת אלא ראשו
 ורובו כשרה, ואוקימנא
 קמייתא כ"ש ובתרייתא
 כ"ה. פשוטות הן. מאן
 תנא להא רבנו רבנן בית
 שאין בו ד' אמות על ד'
 אמות, פטור מן המזוזה
 ומן המעקה, כו'.

משום אוריא. רוח שהוא שולט בה מפני החום: **אלא למד בקטנה פליגי.** אבל בגדולה אפילו רצון מודו: **וכי דרכה של מלכה.** והלא נעדרתיה ומשמרתיה מוכזבים עמה: **לקטוניום שנה.** סוכה גדולה לזני מסיבת' וקטנותיה קטנה במזכה לזני מע"ג דפסולה לא איכפת לן דאשה פטורה מן הסוכה: **ורבי יהודה סבר כו'.** וא"ת לרב חנן דמוקי פלוגתא בשאינה מחוקת אלא כדי ראשו ורובו ושולחנו הכל כיון דזמיה גבה היא לה גדולה ומודו בה רצון ומאי ראיא של רבי יהודה י"ל דשולחנה בתוך הסוכה הגדולה היתה וזמיה על השולחן היו יושבין ראשן ורובן ולא כמסובין הן ולא? **מקופין.** ולי נראה דודאי לרב חנן קשיא והאי מירוצא לרב הונא הוא וכן עיקר דשיעור ראשו ורובו אמרינן לקמן דאיני בלא ו' טפחים ואי אפשר לשענה צניס בשענה טפחים: **כ"ש.** דאי כ"ה לא צני שולחנו דלקמן בפרק הישן (דף כח): **ודיקא נמי גרסינן.** ודיקא נמי דלקמן] בגדולה פליגי והוא יושב על הפתח מצחו וראשו מושך לתוכה ושולחנו לפני גופו צנית: **מדקטני.** גבי פלוגתא מי שהיה ולא איירי בשיעורא דסוכה: **ואם איסא.** דשיעורא דסוכה פליגי ליתני סוכה המחוקת ראשו ורובו ושולחנו כשרה ושאינה מחוקת אלא כדי ראשו ורובו **כ"ש פוסלין כו': אמר מר ווערא דיקא נמי.** דנקטנא פליגי ובשיעורא דפוסלין ומכשירין על כרחן אסוכה מהדרי: **אלא לא גרסינן.** והכי גרסינן **לעולם כתרתי פליגי: פטור מן המזוזה.** כולה מפרש טעמא לקמן: **ואינו נחלט.** אלא פודהו לעולם ויזיל אס לא גלוי כשאר קרקע בלא צנין: **מעוררי המלחמה.** מי האיש אשר צנה בית משו וגו' (דברים ט): **ואין מערבין בו.** דרך צניה להיות פתוחין לחצר והרבה צנים פתוחים לחצר אחת והן יוצאין דרך חצר לרשות הרבים נמלא החצר רשות וכולן והצנים כל אחד מיוחד לעצמו ואמרו חכמים אלא מוציאין מרשות לרשות בלא עירוב שיערב כל הרשויות להיותם רשות אחת ומיקנו ליתן כל בית צנית שנחצר פת וכולן כולל אחד ומניחין אותו בחדש מן הצנים ונעשים כולם כאילו דרין בצומו בית וכל הצנים דירה אחת ואשמעינן הכל דבית שאין בו **ואין משפספין בו.** שתיקנו חכמים על כל חצר הפתוחה למצוי כדרך שתיקנו עירוב לצמי החצר שיהו נותנין בשיתוף ואם בית קטן זה פתוח לחצר שנמצוי ואין בית אחר פתוח לה אין משפספין בו **ואין לריכה ליתן בשיתוף:** ואין **מניחין בו עירוב.** החצר לאחר

לא נצרכה אלא לקטוניות שבה. מה שדחק בקונטרס לרב חנן רב רצה מה ראייה לרבי יהודה הא אי אפשר לשענה צניס בשענה טפחים לאו פירכא היא דלילמא ארוכה טובא אבל לא היתה רחבה (שענה טפחים וצניס בצומו אורך הוא יתבי: **דאמר** כך פני ב"ש היא וא"ל תוון מינה כו'. **נסדר** רב עמרם פסק בשעה מקומות הלכה כ"ש חלא האי דסוכה לריכה שמהא מחוקת ראשו ורובו ושולחנו ואידך צניסות פרק התכלת (דף מ. ושס) גבי סדן צניס צ"ש פוטרין וצ"ה מתייבין עוד לשם כמה חוטין הוא נותן צ"ש אמרי ד' וצה"א ג' עוד הסם כמה תהא משולשלת בית שמאי אומרים ד' וצה"א ג' בכל הני בעדי כ"ש ואידך במסכת ברכות פרק אלו דברים (דף נא): **כ"ש** מכשירין [א"ת] הצית ואח"כ נוטלין לידים ואמרינן בגמ' כזויליה פירקין הלכה כ"ה צר מהך עוד הסם צנוף פירקא גבי מי שאכל (שם) ולא ציך דמיימי בגמרא עובדא דרבה צר בר חנה דאשכח יונה דדבבא וחד תלמיד דענד כ"ש ואשכח ארנקי ואידך תלמיד דענד כ"ה ואכליה אריה וקא"ת קשה הא דקאמר הסם כזויליה פירקין הלכה כ"ה צר מהך ושמה משום דצ"ה נמי מודו דלכתייליה מיהא ענדינן כ"ש ועל מה שפסק בהך דהכל כ"ש אין להקשות מהא דאמרין פ"ק דברכות (דף יא.) דלמר רב יוסף עשה כדברי צ"ש לא עשה ולא כלום ומיימי ראייה מההיא מילתא דסוכה מעשה צדי יוחנן החורני שחלה והלכו זקני צ"ש חקני צ"ה לצקרו ומלאוהו שהיה יושב ראשו ורובו צסוקה ושולחנו בתוך הבית אמרו לו זקני צ"ש אי"ת הית נהג כל ימך לא קיימת מצות סוכה כל ימך ומסקינן הסם דהלכה כדבי יוחנן החורני דהיא פלוגתא צסוקה גדולה דמסקינן דבתרתי פליגי בההיא הלכה כ"ה אבל הכל צסוקה קטנה ובהא הלכה כ"ה מיהו שמעתי דהסם מלמה הית דייק מינה דעשה כ"ש לא עשה ולא כלום דראיה דמיימי צעשה כ"ה מיירי ועוד וכי לריך ראייה על זה היכא דהלכה כ"ה שאם עשה כ"ש לא עשה ולא כלום וז"ל דליצטרך הסם לאיתויי היכא דצ"ה מתמיימיס מדרבנן וצ"ש מוקמי לה אלדאורייתא ולא גזרינן אס עשה כדברי צ"ש לא יא"ל ידי חובתו אפי' דאורייתא כדאשכחן לצ"ה היכא דתייב אפיתמא דמללמא דגזרי שמא ימשך אחר שולחנו וקאמרי לא קיימת מצות סוכה מימך דאפי' מדאורייתא לא קיים ומדבית שמאי נשמע לצ"ה: **בית שאין בו ד' אמות.** צירושלמי תשיב שאין עובל שגבו אוחו מן הצנים: למעשר והגודל מן הבית מותר ליכנס בו ועוד הוה ליה למימר לענין פתח בית אב של נערה המאורסה:

א א מיי פ"ד מהלכות סוכה הלכה א סמג עשין מנ טושי"ע א"ח סימן מרלב סעף א (רב אלפס פ"ב דף רמג):
 ח ב מיי ש"ס טושי"ע שס סעף ד:
 ט ג מיי פ"ו מהלכות סוכה הלכה ב סמג עשין כב טושי"ע י"ד סי' רסו סעף יג:
 י ד מיי פ"ה מהלכות סוכה הלכה א סמג עשין עב וטושי"ע ח"מ סי' תמ סעף ג:
 יא ה מיי פ"ד מהל' סוכה דרבת הלכה ו סמג עשין רלג:
 יב ו מיי פ"ב מהלכות סוכה הל' יב סמג עשין קד:
 יג ז מיי פ"ו מהלכות סוכה הל' ה סמג עשין קכ (כל הדעים אלו מן אות ד' עד ה"ה המה נרד אלפס עירובין פ"ו דף קטו. ועוד כ"כ פ"א דף קס: ועוד בלכות סוכה דף ע"א):

ואין לריכה ליתן בשיתוף: **ואין מניחין בו עירוב.** החצר לאחר

ואין מניחין בו עירוב. דלא חזי לדירה ואפי' לשמואל דלמר פרק מי שהולאוהו (עירובין דף מע. ושס) עירוב משום קנין לא מיקנו רשותייהו בשביל בית דלא חזי לדירה ודכוותיה אשכחן הסם שמואל גופיה דלמר בית שמניחין בו עירוב אין לריך ליתן פת מאי טעמא כולוהו הכל דיירי ואף על פי דלית ליה עירוב משום קנין ומקנו אהדדי משום דמנמי עירובין צנימו: **ואין**

הלכות קטנות הלכות מזוזה

זיה תעשה ולא מן העשוי. ואי היה קציעין תחילה המזוזה נספין ואח"כ הסיפין צנין הוה ליה עשוי מזוזה קודם שחבא לדי מנהו. וקשה לפירושו דהל"ל קצע סיפין צרישא ועוד דלקמן הוה ליה לאתויי [ג] גבי ל"ש אלא שהעמיד ולבסוף חתך אצל חתך ולבסוף העמיד פסול תעשה ולא מן העשוי הלכך נראה דהאי ביחא דצנה ריש גלותא ה"ל פיתחא מדי גבדא לדי נשי ומשום היכר זיר קאמר תלי דשא צרישא. כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ו מהלכות ס"ת) שאין הבית חייב במזוזה עד שיהא לו דלתות ולא ידענא מני"ל הא ללא אשכחן לפטורה אלא [ק] פתחי שימאי דלית ביה תקרה או דלית ביה שקפי. אצל פתח העשוי כהלכתו לא מנינו שהדלת יעכב. ושמה היה מפרש הא דא"ל ר"ג לריש גלותא תלי דשא צרישא לומר שאין הבית חייב במזוזה עד שיעמיד לו דלתות. [ד] (כא) גלישנא דתלמודא לא משמע הכי דלהיכר זיר מייתי לה כדפרישית.

מ [ט] [ס] **ואמר** רב יהודה אמר שמואל עשאה כמין נגר פסולה. איני והא כי אחא רב יצחק ז"ל יוסף ואמר מזוזה דבי רבי כמין נגר הן עשויין וההוא פתחא דהוה נפיק רבי לבי מדרשא לא הוה ביה מזוזה ל"ק הא דעביד כסיכתא והא דעביד כאיסתורא. פירש"י כסיכתא פסולה [ט] היינו שחוצצין בסקף כנגד שחוצצין כותל כאיסתורא [א] מקום חצור השוק והרגל ומעומד הוא כשרה. וקשה לר"ת דמעומד לאו דרך כבוד הוא וקצורת תמורים קרי ביה צפרק המוכר את הפירות (דף קא.). וס"ת ולוחות שצארין שוכנין היו ולא עומדין. כדאיתא בפ"ק דב"ב (דף י"ד.) אף ע"פ שהיו יכולין להיות עומדים [ג] דארון גובהו ואלו וילמד ממנהגו של עולם כס"ת מעומד כל העם עומדים וכש"כ משכיבו הכל יושבים. ועוד דאמר לקמן (סי' יא) העמיד ליה מלפן כל קנים וחסך שפירת ומניין. ואי מעומד יניחיה בחדר מן הקנים של מלפן. ופי' ר"ת כסיכתא מעומד [ג] כיתדות והשכן שקובעין צנרץ פסולה. [ד] ככאיסתורא הנחתן בשוק לרוחבו בלע"ז קבלייא כשרה. ומיהו צפרק מנות חליצה (דף קג.) דאמר האי איסתורא עד ארעא נמי ע"כ היינו עלם היורד מן השוק עד הרגל [ו] ולא קביל"א. והא דאמר צירושלמי צפרק בתרא דמגילה (בסופו) זרין שיהא שמע רואה את פני

הפתח. ופי' רש"י כשגוללה מאחד כלפי שמע מכוון כשמעמידה שיהא שמע לזד אור הפתח ולא לזד פנים. ולפ"ת הופך (א) שיטה אחרונה לזד רשות הרבים וראשונה לזד פנים כדי שמהא שיטת שמע לזד אור הפתח לפנים. [ו] וכן פרישיות של מפילין היה אומר ר"ת שנתנין צבתי מושבז ולא מעומד והאידינא נהוג עלמא כרש"י. וזרין לקדק הא דקאמר כולהו מזוזה דבי רבי [ו] כמין נגר עבידין שלא היו לא מיושבז ולא מעומד. וע"כ זין דרבי זין דעלמא לא היו פסולות הילכך נראה לפרש דמזוזה דבי רבי דעבידי ככאסתורא היינו באלכסון לא זוקף ולא שוכב א"כ כמין נוג"ן [ט] מחלה זוקף ומתלה שוכב [ט] והיינו כשוק המחזיר לרגל ושאר מזוזה דעלמא לפי' רש"י מעומד ולפ"ת מושבז (כ) וכן היו מזוזה של ר"מ מרוטנבור"ק כמין נוג"ן כפופה:

י **והא** ההוא פיתחא (דע"ל) דהוה עייל ביה רב הונא לבי מדרשא ה"ל מזוזה [ו] התם רגיל הוה דלמנר רב יהודה אמר רב במזוזה הלך אחר הרגיל לישנא דפיתחא דהוה עייל לבי מדרשא משמע דהיינו פתח הבית שהיה יוצא ממנו ליכנס לבית המדרש וכן דקאמר פיתחא דהוה נפיק ביה רבי לבי מדרשא שהיה יוצא מן הבית ללכת אל בית המדרש אצל פתח בית המדרש עצמו לא זעי מזוזה וצפ"ק דיומא (דף יא.) פליגי ביה חנאי. דתניא יכול יהו צמי כנסיות וצמי מדרשות מטמאין צנגעים. ח"ל וצא אשר לו הבית מי שמייתד ביה לו. ומסקין הא ר"מ והא רבנן דפליגי לענין מזוזה צבתי הנכנס שאין צה בית דירה לחון צית הנכנס. וצברכות (דף מו.): משמע דהלכה כמאן דפטר. גבי אצי (ורבא) [ורבין] דהוה אזלי כי מטו לפיתחא דבי כנישתא א"ל ליעול מר. [ז] א"ל עד השחא לאו מר אגא. א"ל הכי [ג] א"ר יוחנן אין מצדיין אלא צפתח שיש בו מזוזה ומזוזה ס"ד אלא צפתח הברא למזוזה. משמע דפתח בית הנכנס היה פטור מן המזוזה. [ט] א) וירושלמי ד' בתרא דמגילה משמע דבי מדרשא דרב מנינא היה בו מזוזה ומנחת זין כתיפו של אדם. (כ) וכן בית מדרשו של מהר"ם מרוטנבור"ק ז"ל היה בו מזוזה ואמר כשהיה ישן שינת להרים צבתי"מ היה רוח רע מצעתו עד שתיקן מזוזה צפתח: א"ר יוחא אמר רב מתנה אמר שמואל מצוה להניחה בתחילת שליש העליון (כד) פי' שלא

רש"י ז"ל

ב עשאה כמין נגר. שקבעה ותחבה בסק כנגד שחוצצין הנגדין צמול: פסולה. דמנחה לתת צנרץ בסק: נגר. קביל"א: ההוא פתח דע"ל לבי מדרשו. פתח קטן היה לו לר' אלא מקומו ונגס ויוצא בו כדי שלא יעריב תלמידיו לעמוד בפניו אם יעבר לפניהם: עבידא ב' סיכתא. נגר של תלמידי מוסר השוק והרגל והסגל שוכב כן היתה למזוזה כשרה האילו ורשאה אדם זוקף: האי אסתוריא. קביל"א דמפקין זין שוק לרגל: עד. ארעא נמי ואין עוד פרק אחר למטה הימנע בעקב: רגיל הוה. רוב הנכנסין לבה"מ ויוצאין היו צאים בלאו פתח: הלך אחר הרגיל. אם יש צ' פתחים למד אחר בלאו פתח שרגיל ללכת וללא יומר יית המזוזה: בפתח הראוי למזוזה. לומר כל כניסת פתחים למעט דרכים ופתחים: בתחילת שליש העליון. ימוד למטה למעלה שני שליש הפתח ולכשינא תחלת שלש העליון יתן המזוזה:

דברי המודות

אבל צבתי"מ ודאי פטור כו' ולענין הלכה אע"פ שהרמב"ם והאוס' והרא"ש מסכימין לדעת אחת נכון להלכך מזוזה לבה"מ כדברי צירושלמי ומהר"ם כי ירא אלהים ולא את כולם וי"כ דברי שאין בו חסרון כיס הדבא אצל לא יצרך על קביעותה עכ"ל ועיין עוד סעיף ל"ו דין צבתי"מ נבחר דבברי רבינו ס"ס ט"ו: (כד) ע"ש שא"י הדין בו אב"י יב"א אהנה בו. אצל מצדיי המינ"ס נראה דלכתחלה מצוה להניחה בתחלת שלש העליון שכתב והיו קובעין את המזוזה בתוך חלל של פתח כו' בתחילת שלש העליון של גובה השער ולא בקצה למעלה מזה כשרה וי"כ הטור סי' רפ"ט שזמו בתי"ב וצ"ל דמיירא דרבי יוחא כי משמע דמזה להניחה לכתחלה בתחלת שלש העליון בדוקא ורבי יוסי [דנרייטא] שכחציה בסקר מעדיי יו"ט איירי היכא דביעיד קצעה למעלה מזה כשרה כל שהיא צבונה ופי' או כי אחרת ומאי תחלת שלש העליון דקאמר להחמק היינו לומר דמיעקרא הוה ס"ד דרבי יוחא בתחלת שלש העליון דזוקא קאמר ולא למעלה ולא למטה ומש"כ הוה ק"ל ללא אפי' רבי יוסי ומשני דשפיר אחי כרבי יוסי וכלי אלא לאפקייה ליה בגובה הרוכב אינו כשרה כרבי יוסי ומיהו לכתחלה מצוה להניחה בתחילת שלש העליון כן ג"ל עכ"ל וכתב עוד הרמב"ם שרין שריוקיה מן המשקוף טפח וכתב ז"ל משום דמשמע ליה ז"ל ללא פליגי ר' יוסי ורבי יהודה [כ] דרייטא שכחציה צמ"ן אלא בגמטה משלש העליון אצל למעלה ל"ה זרין דהרמיהו מן הקורה טפח הכי משמע מלחמא רבי יוחי מר' יוסי מה שקרה צבונה חף כתיבה צבונה וכלי אלא לאפקייה ליה בגובה הרוכב אינו כסוף בגובה אלא מרוחק מסופו קל"ה כתיבה דליפני מיהו דהוה צבונה אינו כסוף בגובה אלא מרוחק ממנו מעט דהיינו טפח כ"ל לדעת הרמב"ם אצל הר"יף והרא"ש שמתו וכתבו דרבי רבי יוחא אמר שמואל

מעדני יום טוב

פירוש ר"ת מהמוס' שכחציה צב" ד"מ סעיף י"ד שפופרת שחכמה ונתן בה את המזוזה ואח"כ נמנה צבונת א"ע"פ שלא כדרך קבלתה וכו' ולר"ת דמעומד פסולה ומיושבז כשרה מאי כדרך קבלתה ומירעו דיש לישב ששפופרת שחכמה ונתן ומשני ראשיה כסומות פסולה כשרה מלא כדרך קבלתה על פניה (ה) [א] א"א קב"ש"א. ואע"פ דרש"י פירש התם קביל"א המפקסת כו' ופירש נמי לנגר קביל"א ולכאורה היה נראה דרש"י לבל עלם שהוא ששוי ענין נגר קורא קביל"א זין שהוא חסוד צעומא האכר או שהוא נתון ויורד צנרץ דהא מ"מ עלם פשוט כנגד הוא אצל ר"ת אינו רואה לקרות קביל"א אלא כשהוא חסוד זין צעומא זין צרוחב כדרך הנגר שהוא נתון או צעומא או צרוחב אצל מה שהעטס הוא פשוט כסוף כן אינו רואה לקרות נגר האילו ואינו מונח כדרך שרגיל להיות הנגר דהיינו צעומא או צרוחב וא"ל לומר כן דהא הייא דקצורת חסוד דפרק המוכר פירות אמרין החם דעבד לכו כמין נגר ולכן זרין י"ע: [ו] [ב] פרישית ש"ה תפי"ן בו. דלמי דלמן לקמן בצלכות מפילין יומין [ז] ככתב בקלף אחר ויתקן [ז] בתים ילא ובצלמא א"כ מנינא מושבז משכחא שמי שיהו שיהו הנכנס יומין אצל אי בעמיד לא משכחא אלא בדוקא גדול כ"כ המרדכי ועיין מ"ש ש"ס לקמן וכתב עוד בשם ר"ת שאמר שאם יזכה לנתות ארון [אחריתו] לפי העמדת ס"ת מיושב כס"ת שהיה מונח צארין ע"כ: [ז] [ג] א"א כמין נגר עדין משמע דשאר מזוזה דעלמא לא עבידי כמין נגר והיאך עבידין שלא היו כו': [ח] [ד] בחציה זוקף ובחציה שוכב. ותמיהו היאך עושין כן למזוזה דמי דבי לא גנאי הוא או לכופלה צעיקוס ועוד דהרי כשהיא נגונה כן אין יכולין לפותחה ולקרותה וכבר הקשה המרדכי על פירוש ר"ת מעטס או שאם יתקן במזוזה וישם אותה לרוחב הסף א"כ אין נקראת לאותו שעומד בתלל הפתח דמשמע ועשירין ע"כ ושוב ראיתי ללעיל מהא בתרדכי כתב בשם מה"ס כאסתוריא לחיו זוקף ומיושב שוכב וכתב עלה דר"י מפרש שמועט דמזוזה א"ל לחיו זוקף ומיושב שוכב ע"כ: [ט] [ה] בשוק החוב"ב א"ה"א. וכן פי' הקונטרס בלשון אחר כ"כ החוספות ולשון הערוך ענין השוק עד פיסת הרגל שחציו זוקפה וחציו שוכבה. בלשוריו לחוה רגלי מנינא ככאסתורא אחרת רגלי ע"כ: [י] [ו] ה"ב רבי' הוה. עיין לקמן ר"ס י"ד: [כ] [ז] א"ע ע"ד השתא א"ר פ' א"א. דעד השתא כי הוה קאילו צנורחי וקדמיה מחרה דרבין בלצחי ולא א"ל ניל מר: [ח] [ג] א"ר יוחנן אין מצדיין אלא צפתח שיש בו מזוזה דלית ביה מזוזה סלקא דעתך ודלית ביה מזוזה לא אלא מעשה צבתי"מ ויב"מ לית בה מזוזה הי' לזין מצדיין. מנרל: [ט] [ד] וברישאבי דב' בתרא דמגילה נריסין והוא בסופו בשמעי דבי מדרשא רבי חנינא היה בו מזוזה ומנחת בו. ללעיל מיניה

שמואל

לזד אורי הפתח אצל לר"ת דעבי מושבז א"כ אין שייך לומר הכי אלא שמע יהא למעלה וכמו ששוכבים ס"ת צנרין דבדליי הכתוב למעלה וה"כ מאחר שנגלג נגד שמע א"כ יהיה שמע למעלה ולא כנגד אורי הפתח ומשום הכי זריבין לפרש לר"ת הא דאמר ששמע יהא רואה את פני הפתח כלומר אורי פתח הפתח קאמר לאפקוי לחון ר"ה ר"ר וכן מיהו להדיא בעור ודו"ק:

א) וירושלמי משמע כו'. לעני"ז ק"מ מהירושלמי מבי מדרשא אבי כנישתא קרמי מה. שא"י כי מדרשא דמקרי זין רבנן כדליתא בפקי בני העיר (כ) ב' ויכין דלאותין זכו ודאי חייבין מזוזה. דלפילי צבתי המחצן נגשים בלאותו בו חייב במזוזה (ינחא יא ע"ש) מש"כ צבתי"מ אסור לאכול ולשמות בו. ומש"ה פירשו חוס' הייא חוס' הייא חוס' (קא ב') א"כ שקצו צבתי"מ כי מוס' אורזין דגנו בתרסי' המכוסים לה. ואף למש"כ שם צבתי"מ א"כ למתוך מש"ה. מיהא לוא ביחא דאורזין הוה משום אקראי בעלמא. ונלחמא נראה דגם החוס' וורא"ש כברי דיש מקום לתקן זין כ"כ לז"מ וכמ"ס בתרדכי ועי' ש"ך יו"ד סי' רפ"ו ס"ק ק"י י"ע. אלא דביתא שם משוה ז"מ לז"כ לענין נגעים. וצברכות שם לפי גרסתינו איתא להדיא צבתי"מ ובה"מ לית צהו מזוזה. חף מוכח מאיזה ראשונים דלי"ג לה. (עיני"ז)

יורה דעה רפו הלכות מזוזה

ואכסדרה והטור וש"ע חדא מנייהו נקטו אללא דלפי זה גם צגינה הוה חיוצ מדרבנן ואע"פ שצגמרא לא הוזכר גינה אללא חלו מ"מ ס"ל לטור דכחדא נינהו כיון שאין זהם דירה ואינם דומין לבית ואפ"ה חייבו זהן רבנן: (ח) חייב בשתי מזוזות. כתוב צטור מלצד הפתח שנכנסין לשם מן רה"ר שפשיטא שצריך מזוזה: (ט) וי"א שבית המדרש בו. צטור כתוב וכן עשה הר"מ מרוטנבורג מזוזה לצ"ה ואמר כשהיה ישן צו שינת הלהרים היה רוח רעה מצעתו קודם שתיקן צו מזוזה ע"כ לשונו: (י) והחננויות שבשוקים פטורים. ללאו דירות נינהו ונ"ל אפי' אם יושבין זהם צכל יום פטורים דכיון דאינם שם צלילה מיקרי עראי כדמלנו צח"מ סי' ק"מ סעיף ח' לענין חזקה וצפרישה הניח זה צצריך עיון ולע"ד נראה כמו שכתבתי ולא דמי לבית התצן או אולר דשם תשמיש השייך לו אין חילוק צין יום ללילה כן נראה לי אללא חנות שהוא צציתו פתוח לרשות הרבים פשיטא שצריך מזוזה לפתחיו:

פתוח לאחד מאלו חייבים צו (יא) י"ג ויש אומרים שבית שער י" חייב אפילו אין בית פתוח לו
(טור והפוסקים בשם ר"י):

ח י" בית שער שפתוח לבית ולחצר (ח) יח חייב
(צ) בשתי מזוזות אחת במקום שפתוח לבית ואחת במקום שפתוח לחצר:

ט [ט] ט"ו בית שער העומד בין הגנה לבית חייב
בשתי מזוזות אחת במקום שפתוח לבית ואחת במקום שפתוח לגנה:

י [י] (ט) ט"ז בית המדרש פטור מהמזוזה י" ואם יש
בו פתח שרגיל לצאת בו לביתו חייב במזוזה באותו פתח (ט) יט [יא] י" וי"א שבית המדרש חייב במזוזה ונכון (י"ג) לחוש לדבריהם כ' אבל לא יברך עליה:

יא י" סוכת החג בחג [יב] והבית שבספינה
(י) (י) והחננויות שבשוקים כ"א (י"ג) פטורים:

יב כ"ב שתי סוכות של יוצרים צו לפנים מזו (ט"ו) הפנימית חייבת והחיצונה פטורה:
יג כ"א בית שאין בו (יא) ד' אמות על ד' אמות פטור כג [יג] כ"ב ואם יש בו (י"ב) כ"ד לרבע ד' אמות על ד' אמות בשוה אע"פ שארכו יתר על רחבו או שהוא עגול או בעל ה' זוויות (ט"ז) חייב (רמב"ם שם ד"ב):

יד [יד] (* כ"ג בית (י"ג) שאין לו תקרה פטור כ"ד היה מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה
אם היה הקירווי כנגד הפתח חייב במזוזה כ"ה והוא שיהיה במקורה כ"ד ד' (י"ד) על ד':
טו [טו] כ"ו הבית אע"פ שאין לו דלתות חייב במזוזה כ"ז ויש מי (י"ט) (י"ד) שפומר:
טז [טז] כ"ח הרבה חדרים זה לפנים מזה כולם חייבים במזוזה:

יז כ"ט אם יש בבית הרבה פתחים פתוחים לחצר או לרשות הרבים ונעשו כולם
לכניסת ויציאת בני הבית כולם חייבים אפילו נתמעטו הדיורים שאין רגילין עתה לצאת ולבא אלא באחד מהם:

יח ל' בית שיש לו פתחים הרבה אף על פי שאינו רגיל לצאת ולבא אלא באחד
מהם חייב לעשות מזוזה בכל פתח ופתח:

הגה [י"ז] הואיל ונעשו לכניסה ויציאה (משמעות הטור) [י"ח] מרתף שיש לו פתח מן הרחוב שמכניסין צו יין
צחציות גדולות ויש לו פתח קטן מן הבית שנכנסין ויוצאין צו תמיד כ"ו אם הפתח הקטן (י"ט) ראוי למזוזה

מיוחדים לדירה: פ"ז. וי"א שבית שער בו. ל"ע דהא הי"א חלו גם צמרפסת וגינה מחייבין ועצ"ח ופרישה: י"ז. חייב. היינו מדרבנן כדאיתא צטור ופוסקים: יח. חייב בשתי מזוזות בו. חוץ מהמקום שנכנסין לו מר"ה. טור: יט. וי"א בו. ול"ד לצהכ"ג לעיל סעיף ג' דאינו חייב צמזוזה אל"כ יש צו צית דירה לבית המדרש כיון שהתלמידים יושבים צו מהצקר ועד ערב דומה לדירה: כ. אבל לא יברך עליה. והצ"ח כ' דנכון הוא כשיקצע מזוזה צפתח הבית ויצרך עליה שיהא דעתו ג"כ על קציעת המזוזה שצצ"ה ויקצע אותם זאח"ז תחלה צפתח הבית זאח"כ צפתח צה"מ וצרכה צו חוזרת על שניהם: כ"א. פטורים. מפני שהם דירת עראי: כ"ב. שתי סוכות של יוצרים בו. כך היה דרך היוצרים צימיהם שהיו להם צ' סוכות צו לפנים מזו וצפנימית היה דר ומלניע קדרותיו הלכך חייבת וצחינונה היה עושה מלאכתו ומוציא קדרותיו למכור ואינו דר שם הלכך פטורה ולא דמי לבית שער דלעיל דקציע תשמישו משא"כ הכ"א: כ"ג. ואם יש בו כ"ד לרבע בו. ודעת הר"ש שאינו חייב צמזוזה אל"כ הוא מרובע ד' על ד' אמות ולפי שכתב צצ"י דנקטינן כהרמב"ם דהא לא פליג עליה אללא הר"ש לא הביא כאן אללא דצרי הרמב"ם אללא צאמת גם דעת רצינו ירוחם צסוף ספר אדם כהר"ש וכתב שכן תפסו עיקר ע"כ נראה די"ש לקצעה צלא צרכה או שיצרך מתחלה גם על אחרת ויהא דעתו גם על צו: כ"ד. ד' ע"ד. או כ"ד לרבע ד' על ד' להרמב"ם: כ"ה. ויש מי שפומר. ואם קצעה קודם תליית הדלת לא ילא ידי חוצתו כשנותן הדלת אח"כ דהוי תעשה ולא מן העשוי עכ"ל עט"ז וללאת ידי שניהם יתלה צה הדלת מיד ויקצענה ואם אי אפשר לתלותה מיד יקצענה צלא צרכה או יצרך מתחלה גם על אחרת ויהא דעתו גם על צו וכשיתלה צה הדלת יטלנה ויחזור ויקצענה צלא צרכה או יצרך על אחרת ויהא דעתו גם אז וצזה יולא ידי כולם ודו"ק: כ"ו. אם הפתח הקטן ראוי למזוזה.

באר הגולה

כא בריי' סוכה דף ג' ע"א וכגירסת הרי"ף: כב טור בשם הרמב"ם שם בפ"ו דס"ל כל שיש בו לרבע כן ראוי לדירה הוא והוא בכלל ד' אמות על ד"א: כג מימרא דרבא מנחות דף ל"ג ע"ב ותני רב שמואל בר יהודה וכו' יומא דף י"א ע"ב: כד הרמב"ם שם וכתב הכ"מ מלתא דסברא היא: כה הר"ר מנוח: כו לפי' התוס' והרא"ש להא דריש גלותא בנה ביתא וכו' מנחות דף ל"ג ע"א (וטור וראב"ד וע"פ): כז הרמב"ם שם בפ"ו וכמו שהשיב לחכמי לונ"ל שאין החיוב תלוי אלא בפתח שיש בה שער כפשטיה דקרא על מזוזות ביתך ובשעריך: כח רמב"ם וציינתיו לעיל סעי' ט':

ביאור הגר"א

[יג] ואם יש כו'. רמב"ם אבל הרא"ש חולק ע"ז: [יד] בית כו'. רמב"ם וכלשון שני של רש"י וערא"ש שיישב קושית תוס' על רש"י: [טו] הבית כו'. יוס' כו'. ממש"ש ל"ג א' ריש גלותא כו' וסברא ראשונה ס"ל כפירש"י ותוס' וראיה ממ"ש עסקי בא"ח הלכות סוכה זכיתי לחדש דבר זה ושם הארכתי בזה (וע"ש סימן רל"ד ס"ק ב'): [טז] הרבה כו'. ע"ל סעיף ז' ח' ט' י"ב:

הגהות הט"ז

ובשעת עסקי בא"ח הלכות סוכה זכיתי לחדש דבר זה ושם הארכתי בזה (וע"ש סימן רל"ד ס"ק ב'): פירוש שיהיה גדול כ"כ שיוכל לעשות בו ריבוע ממש ארכו כרחבו ד' על ד' ובב"י לא פירש כן ונמשך אחר הבנת הרא"ש והטור בדברי הרמב"ם לפי הנראה דהרמב"ם בעי ג"כ ריבוע ממש

באר היטב

: (יז) על. או כלי לרבע ד' על ד' להרמב"ם: (יח) שפוט. ואם קבעה קודם תליית הדלת לא ילא חובתו כשנתן הדלת אח"כ דהוי תעשה ולא מן העשוי כ"כ הלבוש וללאת ידי שניהם יתלה זה הדלת מיד ויקבענה ואם א"א

דגול מרבבה

(סימן רפ"ו בשו"ע סעי' י"ד) * בית שאין לו תקרה פטור. והא דשערי חצירות ושערי מדינות חייבים עיין ברמב"ם פרק ו' הלכה ח' ובב"י כאן:

פתחי תשובה

(יא) ד' אמות. בס' חמודי דניאל כ"י נראה דוקא בית דירה כריך דוקא שיהא ד"א על ד"א אבל בית שער ומרפסת וגינה אפי' לית בהו ד' על ד' חייבין ועוד נראה דמי שיש לו בית גדול ויש לו חדרים קטנים להניח שם חפצים דחייבים במזוזה ע"כ: (יב) כדי לרבע. ועיין בתי' חסם סופר סי' ר"פ מ"ש בזה: (יג) שאין לו תקרה. עיין בתשובת הר הכרמל ח"ד סי' כ"ג שכתב בחדר שקורין קי"ד שנכנסין שם להסיק תנורי בית החורף ומחזיקין שם לולין של תרנגולים חייב במזוזה אף על פי שאינו מקורה כלל מ"מ כיון שדרכו להיות אינו מקורה דמי לשערי חצרות דחייב במזוזה מטעם זה אבל אם הוא מקום טינופת פטור כיון שאינו בית דירה כמ"ש הג"ך סק"ז אך אם אין מקום טינופת רק לפעמים חייב במזוזה אלא דיך לכסותו ואף שהדלת מפסיק ע"ש. ועיין בשו"ת ארבעה טורי אבן סי' י"ד לענין מה שיש ברוב מקומות חדרים מקורים עם מזוזה ובסוכות פותחין הקיור ומסככין בענפים והמזוזה קבועה בדלת ואחר הסוכות משלכין הסכך ומקריין עם הקיור כמקדם והמזוזה כדקאי קאי אם יפה הם עושים או לא. ודעת גדול אחד דיך בזה משום תעשה ולא מן העשוי ע"כ כריך אח"כ ליקח משם המזוזה

רבי עקיבא איגר

סעיף י"ג ד"א על ד"א פטור. דהיינו למד עלמותו פטור ממזוזה אבל בחדר שלפנים מחדר (שקורין קעמערכי) שיוצאים מחדר הגדול לחדר הקעמערכי הפתח ההוא חייב במזוזה מלד הגדול שיוצאים ממנו דרך פתח זה לחדר קטן ויהא נידון חדר קטן כאויר דמ"מ חייב כאלו יוצא מפתח זה לשוק כנלע"ד בעזה"י: סעיף טו (ש"ך ס"ק כ"ה) ויחזור ויקבענה בלא צרכה. יש לעי' אמאי יקבענה בלא צרכה דאף לאותה שיטה דמתחילה היתה ג"כ חייבת במזוזה מ"מ נראה כיון שנטלה אם יחזור ויקבענה כריך לצדך זולת שנאמר דכוונת הג"ך לשיטת הפוסקים בא"ח (סימן ח') דפשט טלית אדעתא לחזור וללבושן מיד אם כריך לצדך או לא עיין שם והיינו ע"כ כיון שדעתו לחזור וללבושן הוא כאלו לא פשט כלל א"כ לאותה שיטה אפשר דה"ה במזוזה אם נטלה אדעתא לחזור ולקובעה מיד הוא כלא נטלה וא"ל לצדך ועיין:

א"ח תרלג תרלד הלכות סוכה

חשוב אוהל [ש"ג¹]: ח. ג"ש בשרה. משמע אפי' חוץ לחקק. אבל הטור כ' דוקא חוץ
 החקק אבל חוץ לחקק ליכא מחינה כלל וכן עיקר [צ"ח] וא"כ ז"ע למה פסק ספי'
 תרל"א דמותר לישן (°) תחת הדפנות (°) וה"ה אם ניטל מן הסכך מלמטה עד
 שנעשית גובה י' כשר' כמ"ש סי' תרל"ה: ב. ג"ש פסול'ה. ולא אמרי' דופן עקומה

דלא איקרי דופן כלל כיון שאינו גובה י':
תרלד א. ז' ע"ז ז'. צעינן לפי שדרך
 סעודתן בהסיב' ואין אוכלי'
 זקופים ויושבים כמונו לפיכך צריך ז' על ז'
 שיהא זה ראשו ורובו ושלחנו לאפוקי קטני'
 שראשו נכנס זה ושלחנו ולא רובו או ראשו
 ורובו ולא שלחנו עכ"ל רש"י והרי מבואר
 דאם היא אינה רחבה אע"פ שארוכ' הרבה
 פסולה דהא אינה יכול' לישב זה ראשו
 ורובו ושלחנו וכ"מ מכל הפוסקים וכ"מ
 בס"ב (°) גבי סוכ' עגול'. והצ"ח נדחק
 עלמו וכ' דעת הטור דאם היא ארוכ' וקצרי'
 כשיר' וכ"כ התו' דף ג' גד"ה לא נצרכה
 דסוכה ארוכה ואין רחבה ז' כשרה עכ"ל.
 ולא דק דפשוט דט"ס הוא צמו' ונ"ל ואין
 רחב' אלא שצב' דהא קאי אדברי רש"י

י ז' היתה נמוכה מעשרה וחקק בה להשלימה לעשרה
 ויש בחקק שיעור הכשר סוכה (יא) אם אין בין
 חקק לבותל ח' ג' טפחים (י) כשרה (יב) יש ביניהם ט' ג'
 טפחים (יא) פסולה:

תרלד שלא תהיה פחות מן שבעה על שבעה. ובו ד"ם:
א * סוכה שאין בה (א) (ב) שבעה על שבעה פסולה
 ב ולענין גודל אין לה שיעור למעלה:

ב * אם היא עגולה (ב) צריך שיהא בה כדי (ב) לרבע
 שבעה על שבעה:

ג * יש בה ז' על ז' ונתן בה בגדים לנאותה וממעטים
 אותה משבעה על שבעה פסולה:

ד * מי שהיה ראשו ורובו בסוכה (א) ושולחנו חוץ
 לסוכה ואכל כאלו לא אכל בסוכה אפי' אם היא
 סוכה גדולה גזירה שמא ימשך אחר שלחנו:

ענטי' שח"ה סט"ו ענטי' תרל"ג ס"ג

[ור"ן] ע"ש דאינה מיירי ברחבה שבעה ע"ש ואדרב' מוכח משם דמקרי סוכה קטנה
 והעיקר דסוכה עגולה צריך שיהא בהקיפ' (°) כ"ט טפחים ושני חומשים ומ"ש [הצ"ח]
 מ"ש ממזוזה דאע"ג דאריך וקטין חייב כמו שכ' צי"ד סי' רפ"ו סי"ג לק"מ דהכא
 צעי' שישב זה ראשו ורובו ושלחנו כמש"ל ולהכי צעי' מרובע ונ"ל דאפי' לדין שיושבי'
 זקופים והוי קגי צו' על ז' מ"מ צעינן ז' על ז' דצניר מזה (°) לאו דיר' היא כלל
 כמ"ש הר"ן². ונ"ל דאפי' הסוכה גדול' הרבה ובמקום א' יש קרן א' משוך לפניו שאין
 צו' ז' על ז' אסור לישב שם כיון (°) שהמקום צר לו לשבת שם וכ"מ בגמרא
 דף ג' ע"ש בקיטוניט: ב. מי שהיה ראשו ובו'. נ"ל דאם מקצת שולחנו עומד בסוכ'
 ומקצתו חוץ הבית מותר ללא גזרינן שמא ימשך אחר שלחנו מאחר שעומד
 מקצת בסוכה ועוד דהא די בשלחן טפח כדאימא בגמרא ועוד דגם בשלחנו
 חוץ הבית רבים מכשירים בסוכה גדולה ודי לנו להחמיר בזה אבל אם שלחנו
 בבית אפי' הוא יושב כולו בסוכה גזרינן שמא ימשך אחר שלחנו:

ולא דיירי כך אינשי אבל הנזי לא מוזק בזה לפסול הדירה: (יא) אם אין בין
 חקק בו'. דלא יש להחקק מחילות הסוכה ע"י לצוד. וכ' רצינו הטור בזה
 דההכשר הוא דוקא בחוץ החקק ולא חוזה לו וק' מ"ש מהיתה גבוה עשרים ובנה
 אינטבא דמכשרינן בסעיף ה' כל (האינטבא) [הסוכה] ואמאי לא נימא גם כאן כן
 דהחלק החוזה לה הוא כפסל היולא מן
 הסוכה כדלעיל וכן הקשה צ"י ומש"ה לא
 זכרו כאן דהכשר דוקא בחוץ החקק ובאמת
 לק"מ דשאני הכא כיון שהפסול משום דירה
 סרוחה אמרי' אף אם ירצה לישב שם באתו
 חלק בודאי יאל תיכף משם וכמו דאמרי'
 צסי' תרכ"ט סי"ד לענין סכך שריחו רע ה"נ
 כאן כיון שצר לו שם המקו' וע"כ אין מועיל
 כאן הכשר החקק לחוזה לו: (יב) יש
 ביניהם בו'. ולא אמרי' כאן דופן עקומה
 דלא אמרי' ד"ע אלא כשיש כבר דופן אלא
 שיש בו פסול משא"כ כאן שאין גבוה
 עשרה ואין שמו דופן אלא שע"י העיקום
 אתה רוצה לעשותו דופן הא לא אמרינן:
תרלד (א) ז' ע"ז ז' בו'. נרא'

דדוקא באופן זה ממש דהיינו
 מרובע ז' על ז' אבל אם לא (°) היתה מרובעת כן אלא ברוחב פחות
 מז' טפחים ובאורך יותר מז"ט פסול' אע"פ שאתה תוכל לעשות ממנו רצועות
 כשיעור ז' על ז' דהיינו שמרובע ז' על ז' יש בה מ"ט חלקים כל חלק טפח
 על טפח וזה אתה יכול לעשות ברוחב ז' (°) ואורך ח' דאל"כ ה"ל לחכמים
 לתת עכ"פ שיעור לרוחב (°) דהא ודאי כל שאין ברחבה רק טפח א' ובאורכה (ג"ט)
 [מ"ט טפחים] פשיטא דאין זה ראוי לדירה ופסול וא"כ לא ידענא אימתי יהיה כשר
 באיזה שיעור אלא ברור ופשוט דז' על ז' מרובע צעינן וזה מבואר בדברי התו'
 ריש סוכה דף ג' על סוכה של הילני המלכה שהית' גבוה יותר מכ' אמה ומביא
 ראיה ר' יהודה מזה שכשר למעלה מכ' וע"כ לא היתה גדולה משיעור סוכה
 והיינו ז' על ז' דאם היתה גדול' אפי' רבנן מודי דכשרה למעלה מעשרים לרצ
 חנן משום רב אלא ע"כ דהיתה קטנה רק ז' על ז' ואפ"ה כשירה למעלה
 מכ' זו היא ראיה של ר"י שם נגד רבנן. והקס' רש"י דהא אמרו שישבה שם
 עם ז' בניה והיאך יוכלו לישב ז' בניס צו' טפחים וכתבו התוספות לתרץ
 זה וז"ל לאו פירכא היא דדילמא ארוכ' טובא אבל לא היתה רחבה ז"ט ובניה באתו אורך היו יושבים עכ"ל לפי זה צ"ל דמה שנחסר מן הרוחב נתמלא
 באורך ובין הכל לא היה רק מ"ט טפחים כמ"ש ומזה כת' מו"ח ז"ל שמשמע מדצריהם שא"ל להיות ז' על ז' במרובע אלא שצריך שיהי' באופן שמוכל לחתוך
 ממנו רצועות של ז' על ז' דהיינו מ"ט רצועות כל א' טפח על טפח ול"נ ברור שיש דילוג תיבה א' בדברי התו' כו' דאי כמו שלפנינו שאין ברחבה ז' טפחים
 היאך מיתרנא קושיא של רש"י דהא עכ"פ לא היה רק שיעור ז' על ז' והיאך היו יושבים שם ז' בניס ומה יתרון יש צמ"ט טפחים שלא במרובע ממה שיש
 מ"ט טפחים במרובע ואם נפיש אורכא טובא שכתבו התו' היינו (°) יותר משיעור הרבה מאוד א"כ מי הכריחם לתוס' לומר שלא היו שם רחב ז' טפחים
 מי ציקש זאת מידם הא ראיתו של רבי יהודה הוה שפיר אפי' ברוחב ז"ט ואורך אפי' מאה דהא לרבנן פסול' באין שם רחב יותר מז' וסוכה זו היתה רק
 ז"ט והיתה כשרה ותוס' למה כתבו לשון אבל לא היתה רחבה ז' דמשמע שהיא פשוט והיה להם לכתוב דמיירי שלא היתה רחבה ז' אלא ברור שכ"ל צמו'
 אבל לא היתה רחבה רק ז"ט כו' וכוננתם באמת כמ"ש שהיתה ארוכה אפי' ק' אלא שלא היתה רחבה רק ז"ט וצוה פסלי רבנן והציא ראיה ר' יהודה
 דהכשירו חכמים בסוכה כזו כנ"ל פשוט וא"כ אדרבה מכאן ראיה ברור' שצריך שתהי' עכ"פ במרובע שבעה על שבעה אלא ששם היה יותר משבעה צ"ל
 אחד דהיינו באורך אבל ברוחב היה שיעור סוכה לחוד דהיינו ז' וה"ק התוס' הא דצ"ל שהיה יותר מהשיעור זהו באורך אבל ברוחב אין לנו צריכין
 להוסיף על השיעור כי לא היה רק שבעה טפחים כנ"ל פשוט ובסמוך יתבאר עוד שכן מוכח בגמרא מדברי ר' יוחנן: (ב) צריך שיהא בה כדי לרבע בו'.
 פירש צ"י דהיינו שיהא זה היקף כ"ט טפחים וב' חומשים. וטעמו נ"ל דהא צעינן שיעור ז' על ז' במרובע כמ"ש (°) ובכל מרובע יש אלכסון דהיינו שני

ערוך השולחן יורה דעה סימן רפו

סעיף כב וזה שכתב שתהיה לו שתי מזוזות ומשקוף יתבאר בסי' רפ"ז בס"ד וזה שכתב שתהיה לו תקרה כתב רבינו הב"י בסעי' י"ד בית שאין לו תקרה פטור היה מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה אם היה הקירווי כנגד הפתח חייב במזוזה והוא שיהיה במקורה ד' על ד' עכ"ל וזהו ג"כ דברי הרמב"ם וה"ה אם יש בו לרבע ד' על ד' [ש"ך סקכ"ד]:

סעיף כג ודע דבשני דינים אלו באין בו ד' אמות ואין לו תקרה נראה דזהו בחדר יחידי או בהפתח שיוצאין בו לחוץ אבל אם נכנסין מחדר זה לחדר גדול ומקורה בוודאי הפתח של הקטן או אינו מקורה הנכנס להגדול או להמקורה חייב במזוזה מצד החדר השני שהוא לו מקום יציאה וכן הורה גדול אחד [ע"ל בחדושי הגרע"א שכתב כן בדין ד' אמות וה"ה במקורה] ובהכרח לומר כן דדל הקטן או האיני מקורה מכאן והגדול המקורה חייב בפתח שיוצאין ממנו או שנכנסין אליו:

סעיף כד וזה שכתב שיהיו לו דלתות כבר כתבנו שרבים חולקים על זה ורבינו הב"י בספרו הגדול הכריע דלא כהרמב"ם ומ"מ הביא דעתו בש"ע סעי' ט"ו וז"ל הבית אף על פי שאין לו דלתות חייב במזוזה ויש מי שפותר עכ"ל ולפ"ז אפשר דיקבע בלא ברכה ויש בזה חומרא לדעת הרמב"ם כגון אם קבע המזוזה קודם תליית הדלתות ואח"כ תלה הדלתות להרמב"ם פסולה משום תעשה ולא מן העשוי כיון שנקבעה קודם החיוב ולשאר הפוסקים כשירה [לבוש] ולפ"ז אם אין לו עדיין דלתות כיצד יעשה יקבע המזוזה בלא ברכה וכשיתלה דלתות יטול המזוזה מקביעותה ויחזור ויקבע אותה [ש"ך סקכ"ה] כדי לצאת דעת הרמב"ם וממילא דברכה א"א לברך עליה בשום פעם כמובן:

סעיף כ כתב הרמב"ם ריש פ"ו עשרה תנאין יש בבית ואח"כ יתחייב הדר בו לעשות מזוזה ואם חסר תנאי אחד מהן פטור מן המזוזה ואלו הן שיהיה בו ד' אמות על ד' אמות או יתר ושתהיינה לו שתי מזוזות ויהיה לו משקוף ותהיה לו תקרה ותהיה לו דלתות ויהיה השער גבוה י' טפחים או יותר ויהיה הבית חול ויהיה עשוי לדירת אדם ועשוי לדירת כבוד ועשוי לדירת קבע עכ"ל והנה על תנאי דתקרה יש חולקין והרי גם שער החצר אין לו תקרה [תוס' מנחות ל"ג ב ד"ה דלית] מיהו הרא"ש הסכים להרמב"ם דלא דמי דחצר אין דרכו בתקרה משא"כ בית והכי קי"ל וכן דעת רש"י שם וכן במה שכתב שיהיו דלתות תמהו עליו מה ענין דלתות למזוזה והוא השיב בתשו' לחכמי לונל דשער לא מקרי בלא דלתות ומפרש מה שאמרו במנחות [ל"ג א] תלי דשא ברישא ואח"כ תקבע מזוזה זהו דלתות והחולקים אומרים דזהו מפני היכר ציר כמו שיתבאר ואין הכרע בדין זה וכן בתנאי שכתב שיהיה עשוי לדירת אדם וכוונתו לפטור בית העצים בית האוצרות וכבר נתבאר שרבים חולקים עליו ושדעתו לא הובא בש"ע וכן נהגו כל ישראל:

סעיף כא ד' אמות כיצד כתב הרמב"ם [שם הל' ב'] בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות פטור מן המזוזה ואם יש בו כדי לרבע ד' אמות על ד' אמות בשוה אף על פי שהוא עגול או בעל חמש זוויות ואצ"ל שאם היה ארכו יתר על רחבו הואיל ויש בו לרבע ד' אמות על ד' אמות חייב במזוזה עכ"ל והטור בשם הרא"ש חולק עליו וס"ל דדווקא מרובע בעינן דבענין אחר לא חזי לדירה ורבינו הב"י הכריע כהרמב"ם בסעי' י"ג ולא הביא כלל דעת הרא"ש אך באמת יש עוד קדמונים הסוברים כהרא"ש ולכן יקבענה בלא ברכה [ש"ך סקכ"ג] או יברך על אחרת ויכוין לצאת גם עליה [שם] ושיעור ד' אמות לפי מדה שלנו במדינת רוסיא הוא ג' ארשין שהוא סאזע"ן אחד בלשון רוסיא וכבר בארנו זה בח"מ סי' רי"ח: